

PROGRAMA DE LA ASSIGNATURA

***“INVESTIGACIÓ, DESENVOLUPAMENT
I INNOVACIÓ DEL CURRÍCULUM”.***

Curs 2011-2012.

Professora: Cristina Sales

DADES INICIALS D'IDENTIFICACIÓ

Nom de l'assignatura:	INVESTIGACIÓ, DESENVOLUPAMENT I INNOVACIÓ DEL CURRÍCULUM.
Caràcter:	Obligatòria
Titulació:	Grau de Pedagogia
Departament:	Didàctica i Organització Escolar
Professora responsable:	Cristina Sales.
Tutories	Dijous de 14:30 a 17:30

INTRODUCCIÓ A L'ASSIGNATURA

Aquesta assignatura és obligatòria del Grau de Pedagogia i s'articula al voltant de l'estudi dels aspectes i dimensions del currículum en el sistema educatiu espanyol. Es centra fonamentalment en els processos d'elaboració de currícula -disseny- i del posterior desenvolupament. A més a més es busca aprofundir en la innovació curricular com a ferramenta de canvi i de millora educativa. S'abordaran els marcs teòrics que aposten al coneixement de les concepcions i perspectives del currículum, teories i models de disseny. Tantmateix es tractaran tant els àmbits com els agents que intervenen en qualsevol procés curricular i es presentaran els models de canvi curricular i les estratègies d'innovació didàctica, així com les diferents teories al voltant del disseny i execució dels programes curriculars. L'accés al coneixement proposat afavorirà la intervenció dels estudiants com agents crítics en el disseny, desenvolupament i innovació curricular. El seu estudi requerirà una mirada reflexiva des de la política curricular a les pràctiques del professorat en els centres.

OBJECTIUS GENERALS

1. Potenciar la capacitat crítica de l'alumne en relació a l'anàlisi dels contextos socials, polítics, econòmics i culturals.
2. Conèixer els passos necessaris per dissenyar i desenvolupar accions educatives.
3. Conèixer i valorar els diferents models i paradigmes del currículum i el seu sentit per la pràctica docent.
4. Fomentar que els estudiants adquirisquen les ferramentes conceptuals i

metodològiques necessàries per analitzar els processos d'ensenyança-aprenentatge i el seu desenvolupament.

5. Conèixer els diferents models d'innovació curricular i les millores que aporten a la tasca educativa.

CONTINGUTS

La matèria contempla la descripció i la valoració crítica dels processos que afecten directa i indirectament al disseny, desenrotllament i innovació dels currículums, així com a la investigació i l'avaluació curricular. Per altra banda l'anàlisi de les decisions que des de diferents àmbits es duren a terme en la selecció dels continguts curriculars, en la seua organització i en la presentació dels mateixos a professors i alumnes, seran punts bàsics dels temes a donar. I per últim s'estudiaran els processos, estratègies i institucions que intervenen en els moments de canvi i innovació del currículum.

TEMARI PER BLOCS:

- **Bloc I: La planificació com anticipació dels processos d'ensenyament i aprenentatge.**

Allò que es vol ensenyar: el currículum.

Teories i concepcions del currículum i les seues implicacions per al Disney, el desenvolupament i la innovació del mateix. Els components del currículum. El Disney i la seua capacitat de control en la distribució del poder d'intervenir e innovar en la pràctica.

Allò que s'ensena: les pràctiques dominants.

El disseny com un pont entre la teoria i la pràctica.

Models de Disney com a formes d'entendre La regulació de La pràctica de l'ensenyament. La crisi dels models deterministas. Models pràctics i flexibles i la capacitat d'intervenció dels actors de l'ensenyament. Els camins de la diversitat.

Conceptes de cultura i les possibilitats de innovar en el currículum

La complexitat i ambigüetat del concepte de continguts de l'educació i les possibilitats de regular la pràctica educativa. L'ensenyament centrat en diferents acepcions de la cultura escolar : continguts, subjectes, context e identitats col.lectives a abordar en el currículum

- **Bloc II: L'estructura del currículum: Continuitat i transicions curricular**
L'estructura del currículum en el sistema educatiu.

Els fins generals i els fins de l'ensenyament: cultura, currículum i condicions de l'escolaritat. La coherència curricular. El problema de les transicions educatives i curriculars. Les transicions més significatives en relació i dins del sistema educatiu.

- **Bloc III: Mètodes, medis i materials didàctics.**

Els materials curriculars i la societat del coneixement. Els mitjans de comunicació. Regulació de la professionalitat docent a través dels materials i possibilitats d'innovació. Els projectes curriculars. Condicions dels materials. Avaluació dels materials.

- **Bloc IV: Canvis curriculars i models d'innovació: estratègies en la innovació educativa. Els agents de la innovació del currículum.**

La política curricular. Desenvolupar e innovar el currículum en una societat democràtica. El repartiment de competències. L'ordenament legal del disseny curricular. La innovació a través de les polítiques educatives: possibilitats i conseqüències. EStructura i característiques del currículum en els diferents nivells del sistema educatiu.

Els centres i la innovació curricular.

Les conseqüències de la descentralització i de la democratització. Les polítiques de diferenciació de centres. Autonomia, eficiència, igualtat i respecte a les diferències del currículum dissenyat pels centres. El sentit i els límits de l'autonomia dels centres en el desenvolupament i innovació del currículum. Les polítiques i pràctiques d'innovació del currículum en els centres escolars. Aspectes possibles i reals d'intervenció dels centres.

Les funcions del professors en la innovació del currículum

El poder real de mediació dels professors en el desenvolupament i innovació del currículum. La cultura professional en diferents marcs de decisions.

COMPETÈNCIES

COMPETÈNCIES BÀSIQUES	
B1	Aplicar els coneixements de la matèria a l'àmbit professional.
B2	Tindre la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants per emetre judicis pedagògics que incloguen una reflexió sobre qüestions d'indole social, científica o ètica.
B3	Poder transmetre informació, idees, problemes i solucions de l'àmbit professional a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
COMPETÈNCIES GENERALS	
G1	Capacitat d'anàlisi i síntesi.
G2	Capacitat d'organització i planificació.
G3	Capacitat de comunicació professional oral i escrita en les llengües pròpies de la Universitat de València
G4	Capacitat d'utilització de les TIC en l'àmbit d'estudi i context professional.
G5	Capacitat de gestió de la informació.
G6	Capacitat de resolució de problemes i presa de decisions
G7	Capacitat de treballar en equips multi i interdisciplinars
G8	Capacitat per integrar-se i comunicar-se amb experts d'altres àrees i en distints contextos.
G9	Capacitat per realitzar investigació educativa en diferents contextos.

COMPETÈNCIES ESPECÍFIQUES	
E1	Diagnosticar necessitats, situacions complexes i possibilitats de les persones per fonamentar les accions educatives.
E2	Conèixer i comprendre els processos d'ensenyament aprenentatge i la seua incidència en la formació i desenvolupament integral de les persones i les comunitats.
E3	Dissenyar plans, programes, projectes, accions i recursos educatius en diferents contextos.
E4	Conèixer els principis i fonaments de l'atenció a la diversitat en educació i desenvolupar i coordinar intervencions educatives amb persones o grups amb necessitats educatives especials, en situacions de risc, de desigualtat o discriminació (gènere, opció sexual, classe, ètnia, edat, religió o discapacitat)
E5	Conèixer i comprendre els Sistemes Educatius i formatius actuals en el context internacional
E6	Conèixer i analitzar les polítiques educatives, el seu desenvolupament legislatiu i la seua incidència en les reformes educatives.

METODOLOGIA

La metodologia a aplicar a l'aula vincularà permanentment la teoria i la praxis, utilitzant tant l'exposició magistral, com els debats, els comentaris de textos i les dinàmiques grupals a l'aula. Utilitzar una avaluació continua requereix d'una actitud grupal i individual de col·laboració i interès per part de l'alumnat.

VOLUM DE TREBALL

Activitats formatives	Metodologia	Crèdits ECTS¹	Hores	Competències
Classes presencials teòriques	Presentacions i exposicions del professorat	1	25	B1, G4, G8, E2, E4, E5, E6.
Classes presencials pràctiques	Estudis de casos, pràctiques a l'aula, dinàmiques	1	25	B1, G6, G7, G8, E1, E2, E3, E4
Seminaris	Lectura, estudi i debat al voltant de temes guiats i amb materials facilitats per la professora.	1	25	B2, B3, G3, G6 E2, E4
Activitats complementàries presencials	Visites de professionals convidats (activitat prèvia i debat posterior), pel·lícules, aula d'informàtica,	0.5	12.5	B2, B3, G4, G5, G8, E3, E4
Estudi i treball autònom	Estudi de l'alumne relacionat amb les classes teòriques i lectures individuals.	1	25	G1, G2, E2
Tutories presencials i virtuals	Assessoria personalitzada sobre temes d'estudi i treball.	0.5	12.5	G2, E3
Avaluació	Proves escrites: assajos,	1	25	G1, G3, G4, G5,

¹ Un crèdit ECTS correspon a 25 hores lectives.

	resums, prova final; assistència, participació a l'aula, treballs en grup i autoavaluació.			G7, E1, E4
	TOTAL HORES:		150	
	TOTAL CRÈDITS ECTS:	6		

AVALUACIÓ DE L'APRENTATGE

L'avaluació s'efectuarà mitjançant diversos procediments, desenvolupats de forma contínua per entendre i orientar els processos d'aprenentatge. Es tindrà en compte l'assistència i participació en activitats pràctiques, tallers i seminaris, realització de treballs en grup i individuals.

Criteris d'avaluació:

Per assegurar l'adquisició i el desenvolupament de les competències associades a la matèria, l'avaluació es durà a terme mitjançant diversos procediments, atenent les activitats realitzades pels alumnes. Es tracta d'una dinàmica d'avaluació contínua on l'assistència i la participació a l'aula és part fonamental de l'avaluació final en la modalitat presencial.

- Comprensió significativa dels coneixements més importants recollits en el programa.
- Aprofundir en l'anàlisi efectuat.
- Originalitat i implicació amb les idees que es plantegen.
- Fonament i rigor dels arguments exposats.
- Relació entre idees: comparacions contrastades, semblances, divergències...
- Crítica raonada.
- Claredat i ordre en l'exposició dels coneixements.
- Sentit unitari i relacional dels continguts.
- Ús dels elements de síntesi en les produccions escrites: índex, introducció, conclusions, gràfics, il·lustracions...
- Cura dels aspectes formals: presentació, ortografia, autors, paginat, cites, etc.
- Ús i treball de bibliografia adient.

Hi haurà una prova final escrita (40% de La nota final), dos lectures (10%), un treball grupal (20%), l'entrega d'un portfolio amb pràctiques realitzades en classe (20%) i participació en classe (10%)

Els alumnes que no puguin assistir a classe de manera regular han de negociar amb la professora condicions alternatives de realització de la matèria, abans de final de febrer.

BIBLIOGRAFIA².

- AA. VV. (1999): *Un currículum de Ciencias Sociales para el Siglo XXI*. Sevilla, Diada edit.
- ALVAREZ MENDEZ, J. M. (2000): *Entender la Didáctica, entender el currículum*. Madrid, Miño y Dávila.
- ALVAREZ MENDEZ, J. M. (2000): *Didáctica, currículum y evaluación*. Madrid, Miño y Dávila.
- ANGULO, J Y BLANCO, N. (2000): *Teoría y desarrollo del currículum*. Málaga: Aljibe.
- APPLE, M. (1986): *Ideología y currículum*. Madrid: Akal.
- ---- (1990): *Maestros y textos*. Barcelona, Paidós-MEC
- ---- (1996): *Política cultural y educación*. Madrid, Morata
- ---- (1996): *El conocimiento oficial*. Barcelona. Paidós.
- BELTRÁN, F. (1992): *Política y reformas curriculares*. Valencia, Servei de Publicaciones de la Universitat de Valencia.
- BERTTOLINI, M, Y LANGON, M. (2009): *Diversidad cultural e interculturalidad. Propuestas didácticas*. Colección: Biblioteca Didáctica. Ediciones Novedades Educativas, Buenos Aires.
- BRUNER, J. (1998): *La educación, puerta de la cultura*. Madrid. Visor.
- CHERRYHOLMES, C. (1987): "Un proyecto social para el currículum: perspectivas postestructurales" en *Revista de Educación* nº 282
- COLL, C. (1991): *Psicología y currículum*. Barcelona, Paidós.
- CONTRERAS, J. (1991): *Enseñanza, currículum y profesorado*. Madrid, Akal
- CUADERNOS DE PEDAGOGÍA, Monográficos sobre materiales. Nº 194, julio-agosto 1991 y nº 203 mayo 1992
- DARLING HAMMOND, L. (2001): *El derecho de aprender. Crear buenas escuelas para todos*. Barcelona: Ariel.
- DIOTIMA (2002): *El perfume de la maestra*. Barcelona, Icaria
- EDWARDS, D. y MERCER, N. (1988): *El conocimiento compartido*. Barcelona, Paidós-MEC
- ELLIOT, J. (1990): *La investigación-acción en educación*. Madrid, Morata
- ESCUDERO, J.M. (Ed) (1999): *Diseño, desarrollo e innovación del currículum*. Madrid, Síntesis.
- FULLAN, M. y HARGREAVES, A. (1997): *¿Hay algo por lo que merezca la pena luchar en la escuela?* Morón (Sevilla). M.C.E.P.
- GUARRO PALLÁS, A. (2002): *Currículum y democracia. Por un cambio de la cultura escolar*. Barcelona, Octaedro
- GIMENO, J. y A. PEREZ (1985): *La enseñanza: su teoría y su práctica*. Madrid, Akal.
- ---- (1992): *Comprender y transformar la enseñanza*. Madrid, Morata.
- GIMENO, J. (1985): *La pedagogía por objetivos: obsesión por la eficacia*. Madrid, Morata.
- ---- (1998) *El currículum: una reflexión sobre la práctica*. Madrid: Morata
- ---- (2000): *La educación obligatoria: su sentido educativo y social*. Madrid: Morata.
- ---- (2001): *Educar y convivir en la cultura global*. Madrid: Morata.
- ---- (2003): *El alumno como invención*. Madrid: Morata.

² La bibliografía es podrà complementar amb altres referències de lectures donades a classe.

- (2005): *La educación que aún es posible*. Madrid: Morata.
- *Educación por Competencias, ¿qué hay de nuevo?* Madrid. Morata.
- (2008), *El valor del tiempo en Educación*. Madrid. Morata.
- [Comp.] (2010). *Saberes e incertidumbres sobre el currículum*. Ediciones Morata, Madrid.
- GOODSON, I. (2000): *El cambio en el currículum*. Barcelona: Octoedro.
- GRUNDY, S. (1991): *Producto o praxis del currículo*. Madrid: Morata, 7ª impresión.
- HARGREAVES, A. (2003): *Enseñar en la sociedad del conocimiento*. Barcelona: Octoedro.
- KEMMIS, S. (1998): *El currículum más allá de la teoría de la reproducción*. Madrid: Morata.
- IMBERNÓN, F. (Coord.) (1999): *La educación en el Siglo XXI. Los retos del futuro inmediato*. Barcelona, Graó.
- MARTÍNEZ BONAFÉ, J. (1989a): *Renovación pedagógica y emancipación profesional*. Valencia: Servei de Publicacions de la Universitat de València.
- J. (1998) "Materiales curriculares y cambio educativo. Siete cuestiones abiertas y una propuesta de urgencia" en *Trabajar en la escuela. Profesorado y reformas en el umbral del siglo XXI*. Madrid: Miño y Dávila, pp. 121-140.
- KIRK, G. (1989): *El currículum básico*. Barcelona, Paidós.
- JOHNSEN, E. B. (1996): *Libros de texto en el caleidoscopio*. Barcelona, Pomares.
- LOUGHLIN, C. y SUINA, J. (1990): *El ambiente de aprendizaje*. Madrid, Morata.
- MARTINEZ BONAFE, J. y SALINAS FERNÁNDEZ, D. (1988): *Programación y evaluación de la enseñanza*. Valencia, Mestral.
- (1989): *Renovación pedagógica y emancipación profesional*. Valencia, Servei de Publicacions de la Universitat de Valencia.
- (1991): *Proyectos curriculares y práctica docente*. Sevilla. Diada.
- MARTINEZ RODRÍGUEZ, J. B. (1992): *El alumnado y la reconstrucción del currículum en la reforma*. Granada, Universidad de Granada.
- (1998): *Trabajar en la escuela. Profesorado y reformas en el umbral del S. XXI*. Madrid: Miño y Dávila edit.
- MARTINEZ RODRÍGUEZ, J. B. (1999): *Negociación del currículum. La relación enseñanza-aprendizaje en el trabajo escolar*. Madrid, La Muralla.
- (2002): *Políticas del libro de texto escolar*. Madrid, Morata.
- POPKEWITZ, T. (1994): *Sociología política de las reformas educativas*. Madrid, Morata.
- REIGELUTH, CH (Ed) (2000): *Diseño de la instrucción. Teorías y modelos*. Vol. I y II. Madrid, Santillana Aula XXI.
- REVISTA KIKIRIKI, Núm. 70, sept-noviembre 2003. Sevilla. Publicaciones MCEP.
- SCHÖN, D. (1992): *La formación de profesionales reflexivos*. Barcelona. Paidós-MEC
- STENHOUSE, L. (1984): *Investigación y desarrollo del currículum*. Madrid, Morata.
- (1987): *La investigación como base de la enseñanza*. Madrid, Morata.
- (1998): *Cultura y Educación*. Sevilla. Publicaciones MCEP.
- TABA, H. (1974): *Elaboración del currículum*. Buenos Aires. Troquel.
- TADEU DA SILVA, T. (2001): *Espacios de identidad*. Barcelona: Octoedro.

- TAM, C. S. (1990): *Diseño y desarrollo de unidades didácticas en la escuela primaria*. Madrid. Morata.
- TORRES SANTOMÉ, J.(1992) *El currículum oculto*. Madrid, Morata.
----- (1994): *Globalización e interdisciplinariedad. El currículum integrado*. Madrid. Morata.
----- (2002): *Educación en tiempos de neoliberalismo*. Madrid. Morata.
- TYLER, R. (1973): *Principios básicos del currículum*. Buenos Aires. Troquel.
- VARIOS AUTORES (1995): *Volver a pensar la educación (Vol. I y II)*.Madrid. Morata.
- VIÑAO FRAGO, A.: "Neoliberalismo y educación. Una nueva realidad y un nuevo discurso" en www.amydep.com
- WELLS, G. (2001): *Indagación dialógica. Hacia una teoría sociocultural de la educación*. Barcelona, Paidós
- WRIGLEY, T. (2004): "Política y práctica de un fenómeno global" en *Cuadernos de Pedagogía*, núm 339, pp. 52-59.
- YOUNG, R. (1993): *Teoría crítica de la educación y del discurso en el aula*. España: Paidós.
- ZUFIAURRE, Benjamín (2007): "¿Se puede cambiar la educación sin contar con el profesorado?: Reflexiones sobre treinta y seis años de cambios en España (1970-2006)"; Ediciones Octaedro, Barcelona.